

be circular be.brussels

ECONOMIE CIRCULAIRE ET MARCHÉS PUBLICS À BRUXELLES

CIRCULAIRE ECONOMIE EN OVERHEIDSOPDRACHTEN IN BRUSSEL

Consultation des parties prenantes - Stakeholderconsultatie
Bruxelles - 15/05/2017 - Brussel

En collaboration avec - In samenwerking met:

Whole Systems & **Stibbe**

OBJECTIFS de l'atelier – DOELSTELLINGEN van de workshop

- Partager des données par rapport aux avantages de l'achat circulaire;
 - Identifier & discuter des obstacles et solutions par rapport aux marchés publics Bruxellois dans le cadre de l'économie circulaire;
 - Dialoguer de façon interactive & apprendre ensemble.
-
- Gegevens delen mbt de voordelen van circulair inkopen;
 - Identificatie & bespreking van obstakels en oplossingen mbt publieke aanbestedingen in Brussel in het kader van de circulaire economie;
 - Interactieve samenspraak & gezamenlijk leren.

AGENDA 15/05/17

13.00 – 13.10: **Introduction / Inleiding**

Patrick Van den Abeele, Bruxelles Environnement/Leefmilieu Brussel

13.10 – 13.30: **Objectifs et résultats provisoires de l'étude /
Doelstellingen en voorlopige resultaten studie**

Veronique Van Hoof & Maarten Christis, VITO

13.30 – 13.50: **Nouvelle réglementation des marchés publics (durables)et possibilités
en lien avec les achats circulaires / Nieuwe wetgeving rond (duurzame)
overheidsopdrachten en mogelijkheden voor circulair aankopen**

Bruno Lombaert, bureau d'avocats Stibbe

13.50 – 14.00: **Questions du public / Vragen uit het publiek**

14.00 – 14.45: **Les achats circulaires aux Pays-Bas: bonnes pratiques et leçons
du Green Deal Circulaire Inkopen / Circulair inkopen in Nederland:
voorbeelden en lessen uit de GDCI**

Prof. Dr. Ir. Bart Vos, Tilburg University

14.45 – 15.00: **Quéstions du public et explication de l'approche des sessions interactives /
Vragen uit het publiek en uitleg mbt de werkwijze interactieve sessies**

Alain Wouters, Whole Systems

15.00 – 15.20: -- **Courte pause / Korte pauze** --

15.20 – 16.50: **Séances interactives sur les obstacles et les pistes de solutions /
Interactieve sessies over belemmeringen én oplossingsrichtingen**

16.50 – 17.15: **Clôture plénière & suite / Plenaire afsluiting & vervolg**

Duurzaam aankopen als hefboom
voor een Circulaire Economie

AANPAK IN HET BRUSSELSE GEWEST

Les achats durables comme levier
pour une Economie Circulaire

APPROCHE EN RÉGION BRUXELLOISE

Seminarie “Circulaire economie en overheidsopdrachten
in Brussel” – 15 Mei 2017

Patrick Van Den Abeele, Leefmilieu Brussel

GEWESTELIJK PROGRAMMA VOOR CIRCULAIRE ECONOMIE – BE CIRCULAR

Politieke visie

“ *Onze lineaire economie wordt omgevormd tot een Kringloop economie ... Het Gewest zal een strategische visie uitwerken ...* ”

3 doelstellingen

De **milieudoelstellingen** tot economische kansen omvormen

Verankeren van de economie in Brussel om zoveel mogelijk lokaal te produceren

Aan het scheppen van **werkgelegenheid** bijdragen

Be.Circular stakeholders

111 Maatregelen

Coördinatie

Céline Fremault

Minister van Huisvesting,
Levenskwaliteit, Leefmilieu en
Energie

Didier Gosuin

Minister van Economie,
Werkgelegenheid en Opleiding

Fadila Laanan

Staatssecretaris belast met Openbare
Netheid, Vuilnisophaling en –
verwerking en Wetenschappelijk
Onderzoek

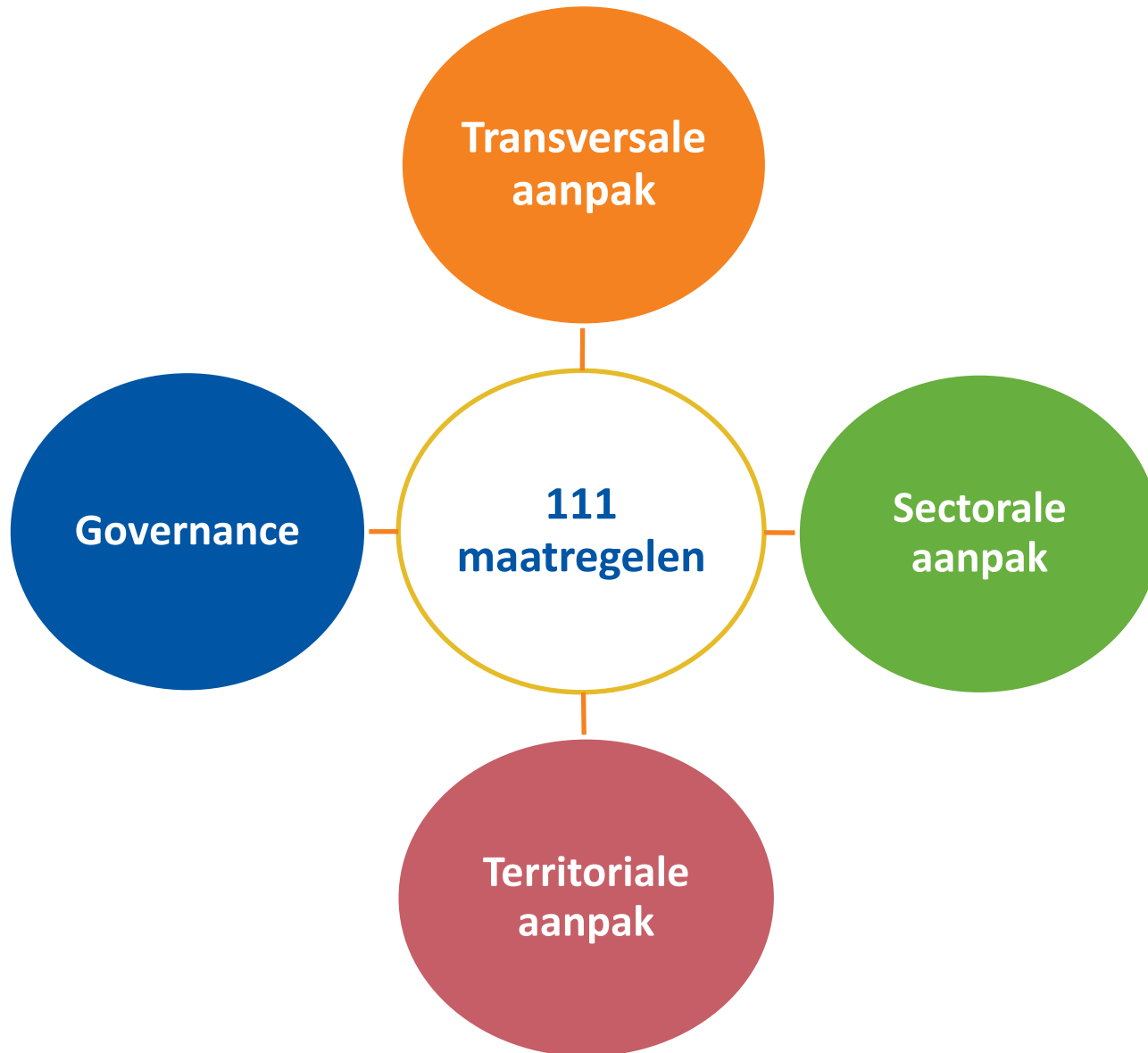
Leefmilieu Brussel

Impulse

Innoviris

Net Brussel

BE CIRCULAR - STRUCTUUR

BE CIRCULAR AANPAK VOOR OVERHEIDSOPDRACHTEN

1. Studie Overheidsopdrachten en Circulaire Economie

Stand van zaken en selecteren van overheidsopdrachten met potentieel op vlak van C.E

Obstakels voor de C.E overheidsopdrachten

2. OVERHEDEN - Voorbeeldfunctie

Ontwikkeling van CE clausules

Proefopdrachten begeleiding

3. BEDRIJVEN - Capaciteitsversterking

Acties in coordinatie met Impulse, Beci, bedrijven federaties ...

Stimuleren van dialoog mogelijkheden

Initiatief Duurzame aankopen

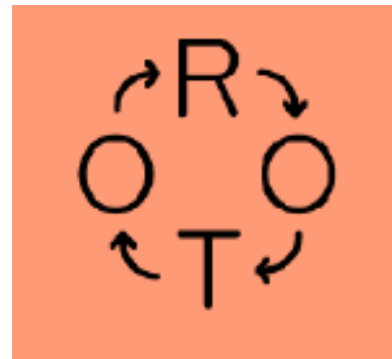
- **Helpdesk** : greenprocurement@leefmilieu.brussels
 - Voor het opnemen van milieucriteria in overheidsopdrachten .
- **Brussels Network GPP** :
 - Ervaringen rond milieucriteria uit te wisselen
 - Website met Toolbox - www.brusselsgpp.be/
- **Opleidingen duurzame aankopen:**
 - Bv. Opleiding “de Functionaliteitseconomie en Overheidsopdrachten”, “2de hands/ hergebruik en ...”
- **Aankoopcentrale voor milieuvriendelijke kantoorbenodigdheden**

VADEMECUM HERGEBRUIK - ROTOR

➤ Aanpak en technische en juridische templates om de recuperatie van bouwmaterialen voor hergebruik voor te schrijven in overheidsopdrachten.

- 4 mogelijkheden werden ontwikkeld:
- Overheidsopdracht voor Diensten
 - Verkoop
 - Schenking
 - Middelenverbintenis (voor de algemene aannemer)

http://rotordb.org/project/2015/Vademecum_Deconstruction

Contact :
Virginie Detienne

v.detienne@res-sources.be

1.

- PRIVÉ
- OPENBAAR

2. ■ EEN AANBESTEDING PUBLICEREN

■ OPERATOREN RAADPLEGEN
enkel voor de publieke ondernemingen

7.

ONTVANGST VAN UW
DIENSTENOFFERTE

3.

■ SCHENKEN ■ KOPEN

6.

VERZENDING VAN UW
AANVRAAG NAAR DE
POTENTIËLE OPERATOREN

4.

KEUZE VAN DE
KANALEN

- Diverse objecten
- ICT
- Meubels
- Huishoudtoestellen
- Textiel
- Papier

5. BIJKOMENDE DIENSTEN

- Logistiek en transport
- Garantie-label
- Recyclage-atteest

DANK U VOOR UW AANDACHT!

MERCI POUR VOTRE ATTENTION!

BE CIRCULAR: www.leefmilieu.brussels/themas/duurzame-economie/gewestelijk-programma-voor-circulaire-economie

Patrick Van Den Abeele
Dpt. Economie in transitie
pvandenabeele@environnement.brussels

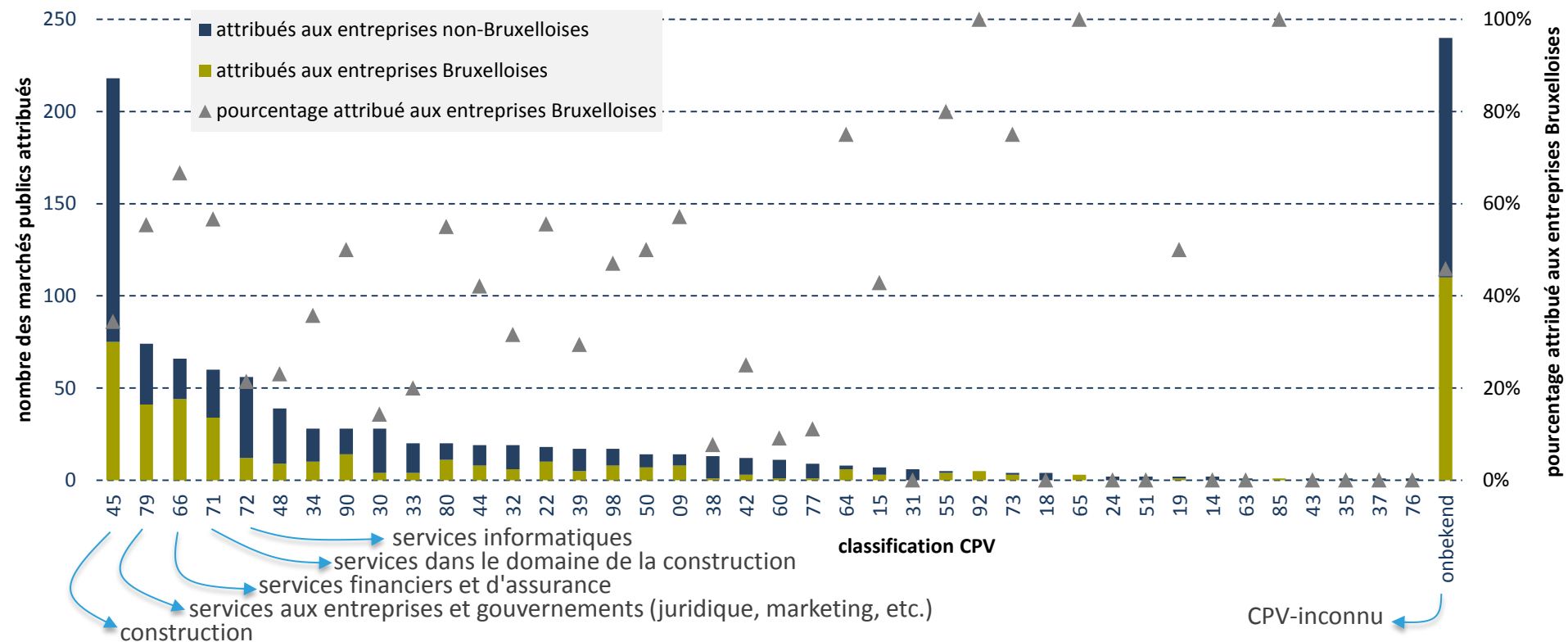
OBJECTIFS ET RÉSULTATS PROVISOIRES DE L'ÉTUDE

OBJECTIFS DE L'ÉTUDE - DOELSTELLINGEN VAN DE STUDIE

- Donner une vue globale étayée de façon quantitative ainsi qu'un aperçu de la pertinence pour l'économie circulaire de la **demande** générée par les marchés publics Bruxelloises;
- Connaître la force ainsi que les besoins de soutien **de l'offre** Bruxelloise pour l'achèvement des marchés publics pertinents pour l'économie circulaire;
- 5 tâches
 1. **Progrès** des marchés publics à Bruxelles;
 2. Etablissement des **priorités** des marchés publics avec potentiel au plan de l'économie circulaire;
 3. **Profil de l'offre** à Bruxelles pour les marchés publics identifiés prioritaires;
 4. **Obstacles** pour les marchés publics prioritaires;
 5. **Solutions** pour adresser les obstacles identifiés.

Une interaction ouverte avec les acteurs sur le terrain par un atelier

- Année: 2016
- Tous les marchés publics Bruxelles
 - Émis et/ou attribués
- 3.233 marchés publics
- EBP contient:
 - Source
 - Administration/type de gouvernement
 - Description
 - Procédure
 - Montant
 - Classification CPV (Common Procurement Vocabulary)
 - Inscription
 - Attribution

EN MOYENNE, 41% DES MARCHES PUBLICS BRUXELLOIS SONT ATTRIBUÉS À UNE SOCIÉTÉ BRUXELLOISE OU UN CONSORTIUM CONTENANT UNE SOCIÉTÉ BASÉE À BRUXELLES, MAIS CE POURCENTAGE EST TRÈS VARIABLE ENTRE LES DOMAINES CPV.

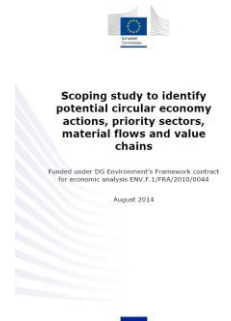
Aperçu des marchés publics attribué, divisées selon la première division CPV spécifiée. Information complète est disponible de 1.096 des 3.233 contrats attribués (34%).

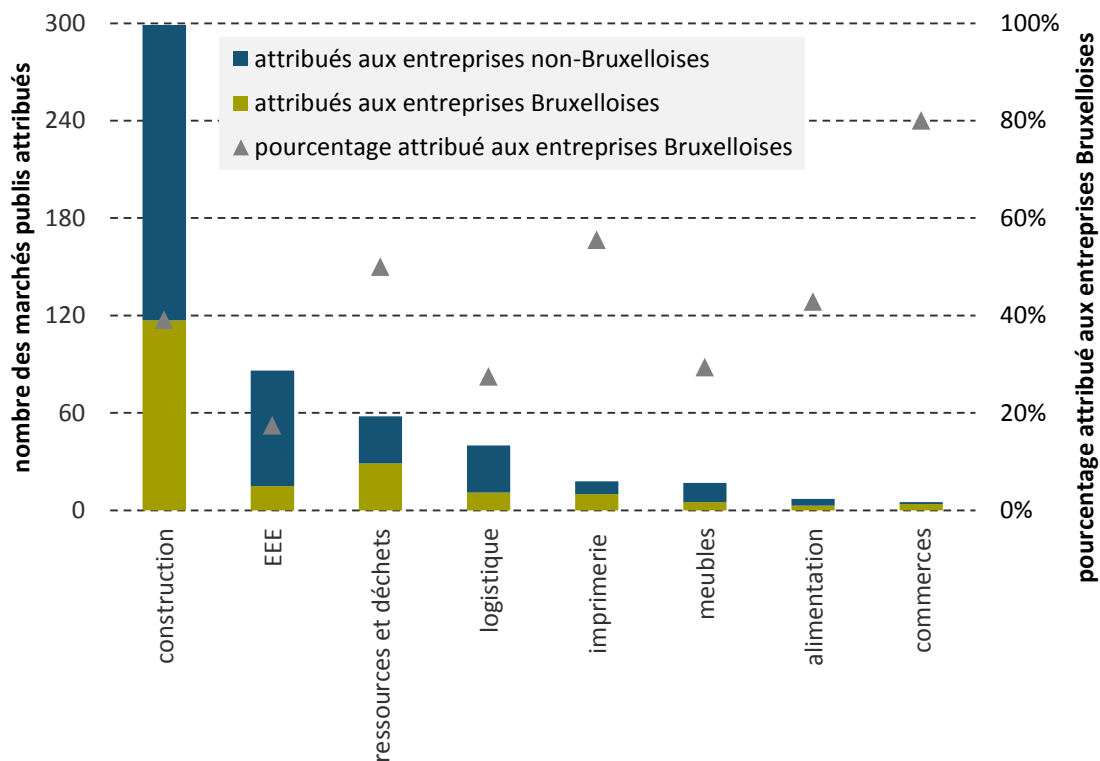
Source: calculs basés sur le data EBP (2016).

DOMAINES PRIORITAIRES D'UNE ÉCONOMIE CIRCULAIRE

- Programme régional d'économie circulaire (Be Circular)
 - Construction
 - Ressources et déchets
 - Logistique
 - Commerces
 - Alimentation

- Autres sources (Vlaanderen Circulair; Circulaire economie: het economisch potentieel voor België; Circular procurement in Nordic Countries; Green deal circulair inkopen in Nederland; Scoping study to identify potential circular economy actions: Priority sectors, material flows and value chains in Europe)
 - Imprimerie
 - Équipements électriques et électroniques (EEE)
 - Meubles

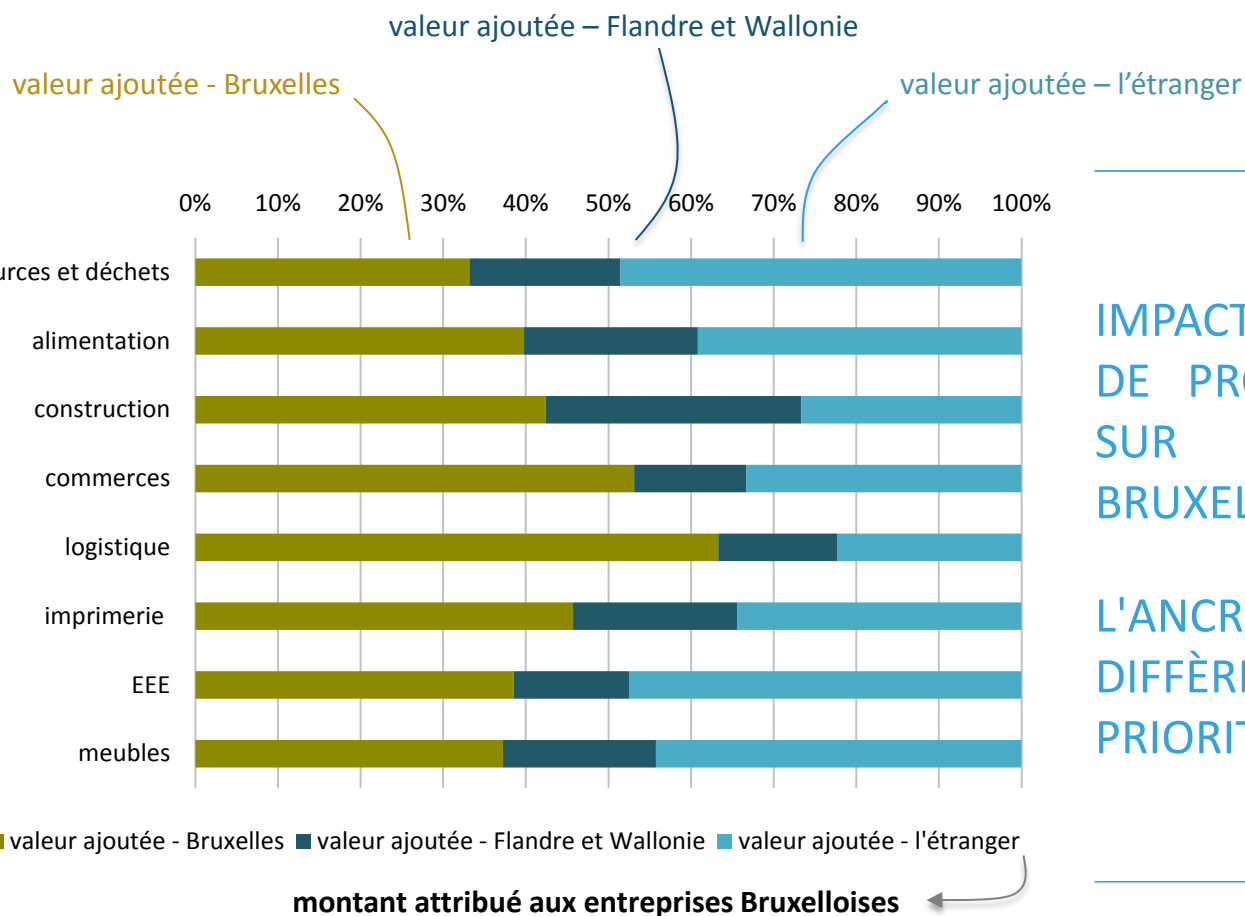
DOMAINES PRIORITAIRES D'UNE ÉCONOMIE CIRCULAIRE BRUXELLOISE.

CONSTRUCTION EST LE DOMAINE LE PLUS IMPORTANT DES MARCHÉS PUBLICS.

LA REPRÉSENTATION BRUXELLOISE DIFFÈRE DANS LES CONTRATS ATTRIBUÉS.

Aperçu des marchés publics attribués, divisés selon la première division CPV spécifiée. Information complète est disponible de 530 des 3.233 contrats attribués (16%).

Source: calculs basés sur le data EBP (2016).

IMPACT ESTIMÉ DE LA CHAÎNE DE PRODUCTION EN AMONT SUR L'ÉCONOMIE LOCALE BRUXELLOISE.

L'ANCRAGE LOCAL DU PIB DIFFÈRE DANS LES DOMAINES PRIORITAIRES.

Circulaire economie en overheidsopdrachten

Stibbe

Algemeen

- Innovatief en duurzaam aanbesteden: twee doelstellingen op zichzelf, die elkaar evenwel kunnen versterken
- “Duurzaam” aanbesteden > milieu-aandacht
- → ook sociale en economische overwegingen

Wetgevend kader

- **Huidig wetgevend kader:**
- *Europees*
 - Richtlijn 2004/18 (klassieke sectoren)
 - Richtlijn 2004/17 (speciale sectoren)
 - Richtlijnen rechtsbescherming
- *Nationaal*
 - Wet overheidsopdrachten 15 juni 2006
 - KB Plaatsing klassieke sectoren 15 juli 2011 - KB Plaatsing speciale sectoren 16 juli 2012 - KB Plaatsing bepaalde opdrachten privéondernemingen 24 juni 2013
 - KB Uitvoeringsregels 14 januari 2013
 - Rechtsbescherming Wet 17 juni 2013
 - Zie ook o.m. omzendbrief 16 mei 2014, Ordonnantie 8 mei 2014, B BHR 22 april 1999

Wetgevend kader (vervolg)

- **Nabije toekomst (30 juni 2017?)**
 - Voormelde richtlijnen
 - Wet 17 juni 2016
 - Nieuwe KB's plaatsing voor klassieke en speciale sectoren
 - WijzigingsKB uitvoeringsregels
 - Wijzigingswet rechtsbescherming

Wetgevend kader (vervolg)

- Belang van de nieuwe regelgeving voor circulair aanbesteden:
 - Bijkomende toelaatbaarheid van het gebruik van en introductie van nieuwe flexibele procedures
 - Concurrentiedialoog
 - Onderhandelingsprocedure / mededingingsprocedure met onderhandelingen
 - Innovatie partnerschap
 - Erkenning van het belang van milieu-, sociale en economische doelstellingen
 - Expliciete introductie levenscycluskosten
 - Aandacht voor kleinere spelers / lagere drempels (cf. elektronisch aanbesteden)

Innovatief en duurzaam aanbesteden

- Bepaling van het voorwerp van de opdracht
 - Scope en doelstellingen formuleren
 - Belangrijk temeer nu ook de selectie en gunningscriteria steeds verband moeten houden met het voorwerp van de opdracht

- Gebruik maken van de flexibele procedures
 - Marktverkenning
 - Procedure met onderhandeling
 - Concurrentiedialoog
 - Innovatie partnerschap

Innovatief en duurzaam aanbesteden (vervolg)

Selectiecriteria

- Uitsluitingsgronden
- Miskenning milieuwetgeving
 - Kwalitatieve criteria
- Referenties
- Aanwezigheid technische faciliteiten
- Beroepskwalificaties
 - Vragen voorlegging van bewijs voldoen aan bepaalde kwaliteitsnormen (bijv. milieubeheersysteem) – cf. EMAS-certificaten.
 - Maar:
 - Niet-discriminerend of onredelijk
 - Maximaal link houden met voorwerp van de opdracht

Innovatief en duurzaam aanbesteden (vervolg)

- Gunningscriteria
 - Moeten steeds verband houden met voorwerp van de opdracht
 - Moeten objectief meetbaar zijn
 - Expliciete erkenning levenscycluskost
 - rekening kunnen houden met interne kosten van de overheid (o.a. onderhoudskosten, energiekosten, ...) en ook met de kosten van externe milieueffecten die verband houden met het product, de dienst, de werken gedurende de levenscyclus
 - Maar:
 - bestek moet methode omschrijven
 - berekeningsmethode moet bepaalbaar en controleerbaar zijn
 - geen discriminerende criteria

Innovatief en duurzaam aanbesteden (vervolg)

- Technische specificaties
 - Omschrijven van functionele en prestatie-eisen, welke mee verband houden met milieukeurmerken
 - Kunnen mee betrekking hebben op milieuprestaties / productiemethode, mits voldoende verband met het voorwerp van de opdracht en proportioneel
 - Ruimere mogelijkheden vermelding keurmerken, mits ze o.m.
 - Voldoende verband houdend met voorwerp van de opdracht
 - Beschikbaar en toegankelijk zijn voor alle partijen

Innovatief en duurzaam aanbesteden (vervolg)

- Uitvoeringsvoorwaarden
 - Milieuvorwaarden kunnen meespelen, mits ze voldoende verband houden met het voorwerp van de opdracht en ze redelijk zijn
 - Focus op voorwaarden die samenwerken en flexibiliteit bevorderen
- Raamovereenkomsten, faseringen,
- Opletten met te strikte regels, bijv. inzake intellectuele rechten
- Voorzien van overlegstructuren die bijsturing en samenwerking stimuleren

Besluit

- Voldoende onderzoek voeren naar **de markt** (tijd nemen, markt consulteren, ...), maar bewaken risico van voorkennis
- Goede **definiëring scope en doelstellingen** van de opdracht
- Gebruik maken van de **flexibele aanbestedingsprocedures** om inspraak te geven aan de markt en daadwerkelijk rekening te kunnen houden met offertes
- **Benutten selectie- en gunningscriteria**, maar bewaken link met de opdracht en de noodzaak om te controleren / beoordelen
- Gebruik maken van **functionele eisen** – focus op behoeften veeleer dan strikte technische eisen (zeker indien de aankoper de markt niet goed kent dan wel de markt sterk evolueert)
- **Geen te strikte uitvoeringsregels** (o.a. risico-spreiding, intellectuele rechten, ...) maar wel alerte opvolging van de gemaakte afspraken tijdens de uitvoering van de opdracht

Bedankt

Stibbe

Stibbe.com

Circulair inkopen in Nederland: Ervaringen Green Deal Circulair Inkopen

15 mei 2017, Stakeholder Workshop, Brussel

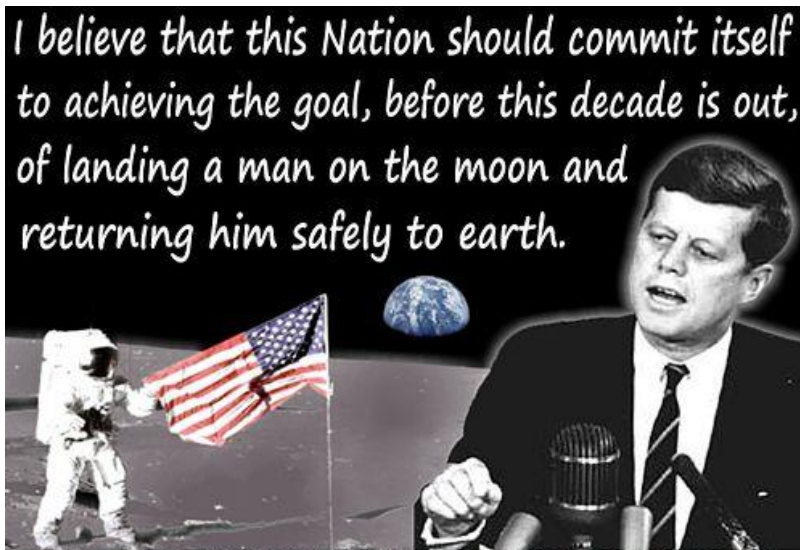
Prof dr ir Bart Vos, Tilburg University

“Het is de route niet de kaart
Niet de uitkomst maar het raadsel
Het zijn je ogen niet de kleppen
Niet het eindpunt maar de tocht
Niet het racen maar het rijden
Niet de start maar het beginnen
**Het is de speurtocht niet de
vondst”**

*Fragmenten uit: De Dijk, Niet de lijnen
maar de bocht, **Brussel**, 2008*

I have a dream.....

More science quotes at Today in Science History todayinsci.com

Agenda

- Context: Dynamiek in (mondiale) ketens
- Inkoop's circulaire uitdaging: Willen en kunnen?
- Green Deal Circulair Inkopen (GDCl)
- Wanted: Ondernemende (circulaire) inkopers!
- Slotopmerkingen

Context: Dynamiek in (mondiale) ketens

- Steeds meer accent op ketenoptimalisatie
→ estafette als metafoor
- Rol inkoop? Selectie, aansturing en ontwikkeling van leveranciers → Steeds belangrijker door toenemende outsourcing!

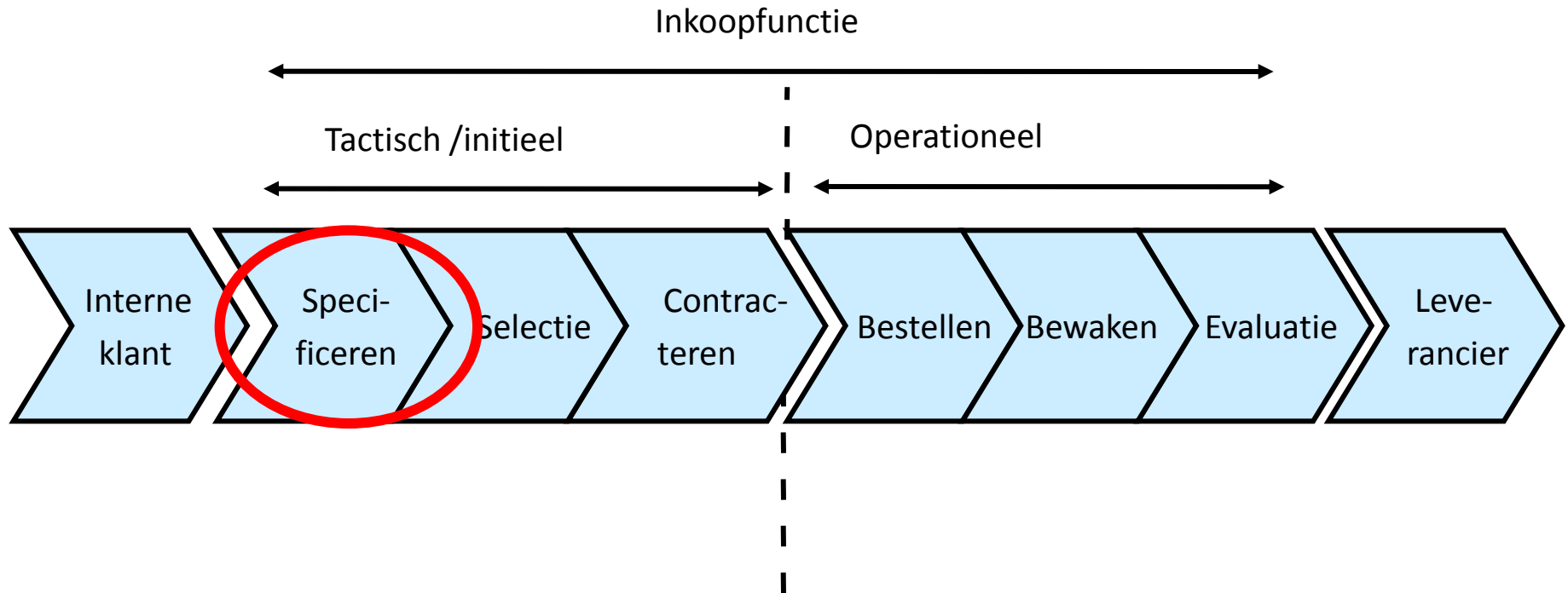
Primaire taken/verantwoordelijkheden inkoopfunctie

Algemeen: Leveren van een bijdrage
aan verbetering concurrentiepositie
van de onderneming

- zorg voor de continuïteit van het bedrijfsproces
- reduceren van alle inkoopgebonden kosten
- vermindering van de strategische kwetsbaarheid van de onderneming op haar inkoopmarkten
- leveren van een bijdrage aan (technische) product- en procesvernieuwing
- representeren van de onderneming naar de buitenwereld

Inkoopproces

Bron: Van Weele, Grondslagen van inkoopmanagement, 2007

Context: Dynamiek in (mondiale) ketens

- Steeds meer accent op ketenoptimalisatie
→ estafette als metafoor
- Rol inkoop? Selectie, aansturing en ontwikkeling van leveranciers → Steeds belangrijker door toenemende outsourcing!
- Steeds meer prestatiedruk: Sneller, beter, goedkoper
- ***En meer “uitdagingen”:* globalisering, ICT, veeleisende klanten & groeiende aandacht **maatschappelijke issues****

Maatschappelijke ketenissues

Sociale issues

- Kinderarbeid
- Gedwongen arbeid
- Non-discriminatie
- Recht op vakbonden
- Werktijden & overuren
- Beloning
- Veilige/gezonde arbeidsomstandigheden
- 'Social return'

'Planet' issues

- Gevaarlijke materialen
- Afvalverwerking
- Efficiënt energieverbruik
- Efficiënt materiaalgebruik
- Biodiversiteit

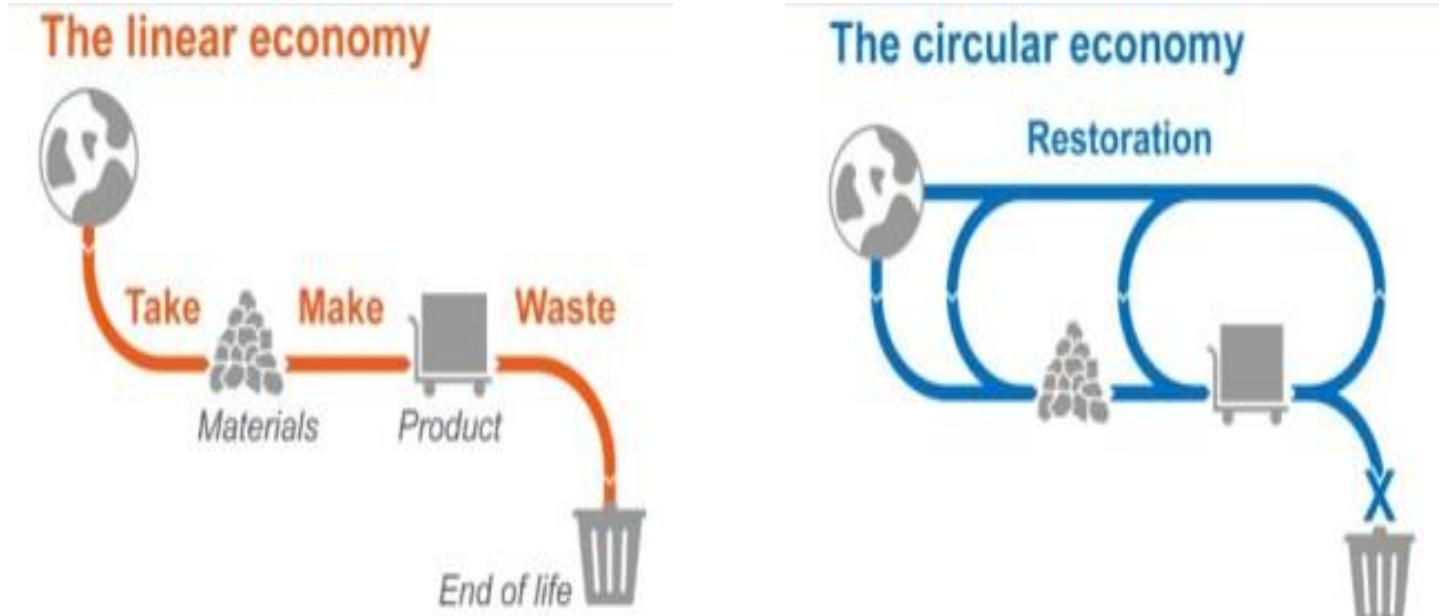
Overige 'ethische' issues

- Omkoping & corruptie
- Productveiligheid & -kwaliteit
- Dierenwelzijn

Containerbegrip, trade-offs, strategische prioriteiten

Transitie naar circulaire ketens

- Cruciale rol inkoopfunctie bij transitie van lineaire (take-make-waste) naar circulaire ketens
- Via ons onderzoek meer zicht krijgen op impact van deze transitie op voor inkoop benodigde kennis, vaardigheden en attitude

Basisprincipes circulair inkopen

- Functionaliteit versus eigendom (b.v. licht versus lampen)
- Alle inkopen terug naar oorspronkelijke bron
- Samenwerking cruciaal, intern (b.v. R&D) en extern (b.v. leveranciers)
- Verschillende contractvormen:
 - Pay-per-use
 - Prestatiecontracten
 - Koop - terugkoop (b.v. kantoormeubelen)
 - Koop – doorverkoop (b.v. samen met afv)

Green Deal Circulair Inkopen

- Green Deal CI is gestart met 18 organisaties (november 2013), uitgegroeid tot een groep van ruim 40 publieke & private organisaties (samen goed voor miljarden Euro's inkoopwaarde)
- **Vrijwillige(!)** commitment om elk minimaal 2 CI pilots uit te voeren
- NEVI is een van de initiatiefnemers en partners in deze Green Deal
- Binnen deze Green Deal worden regelmatig (Community of Practice) bijeenkomsten georganiseerd gericht op delen kennis/ervaringen
- Voor ons onderzoek vormen de CI pilots een belangrijke basis voor dataverzameling en –analyse
- Meer informatie: www.gdci.nl

Green Deal pilot projecten in vogelvlucht

- In totaal afgelopen drie jaar ruim 80 pilots uitgevoerd
- **Grootste categorieën:**
Textiel (m.n. werkkleding) & (kantoor)meubelen
- **Runners up:**
Bouw, ICT, installaties
- ***Tot nu toe focus pilots op facilitaire bedrijfsprocessen***
- **Echte circulaire impact vaak te vinden in primaire processen**

Twee voorbeelden van pilot projecten

Veiligheidskleding

- Consortium van drie bedrijven, allemaal GDCI leden
- Lijkt een “simpele” casus, praktisch weerbarstiger
- Uitdagingen: Strenge veiligheidsnormen, relatief kleine volumes, redelijk grote variëteit in kleding, complexe (retour)logistiek & verschillen in wensen/eisen drie bedrijven
- Financieel: Hergebruik kleding lonend vanaf 3^e levenscyclus
- Positieve bijvangst: Olievlekwerking naar andere (bouw)bedrijven

Beton recycling

- Grote Nederlandse gemeente met ambitie om haar betonketen te ‘sluiten’
- Basisidee: Afvoer “eigen” beton GWW projecten (deels) inzetten bij inkoop beton voor nieuwe projecten
- Randvoorwaarde: Qua recycling betere oplossing en niet duurder dan huidige contractpartner
- Consortium opgericht met meerdere leveranciers (ketenaanpak)
- Uitdaging: Overeenstemming over gemeenschappelijke maatstaf voor “milieu impact”

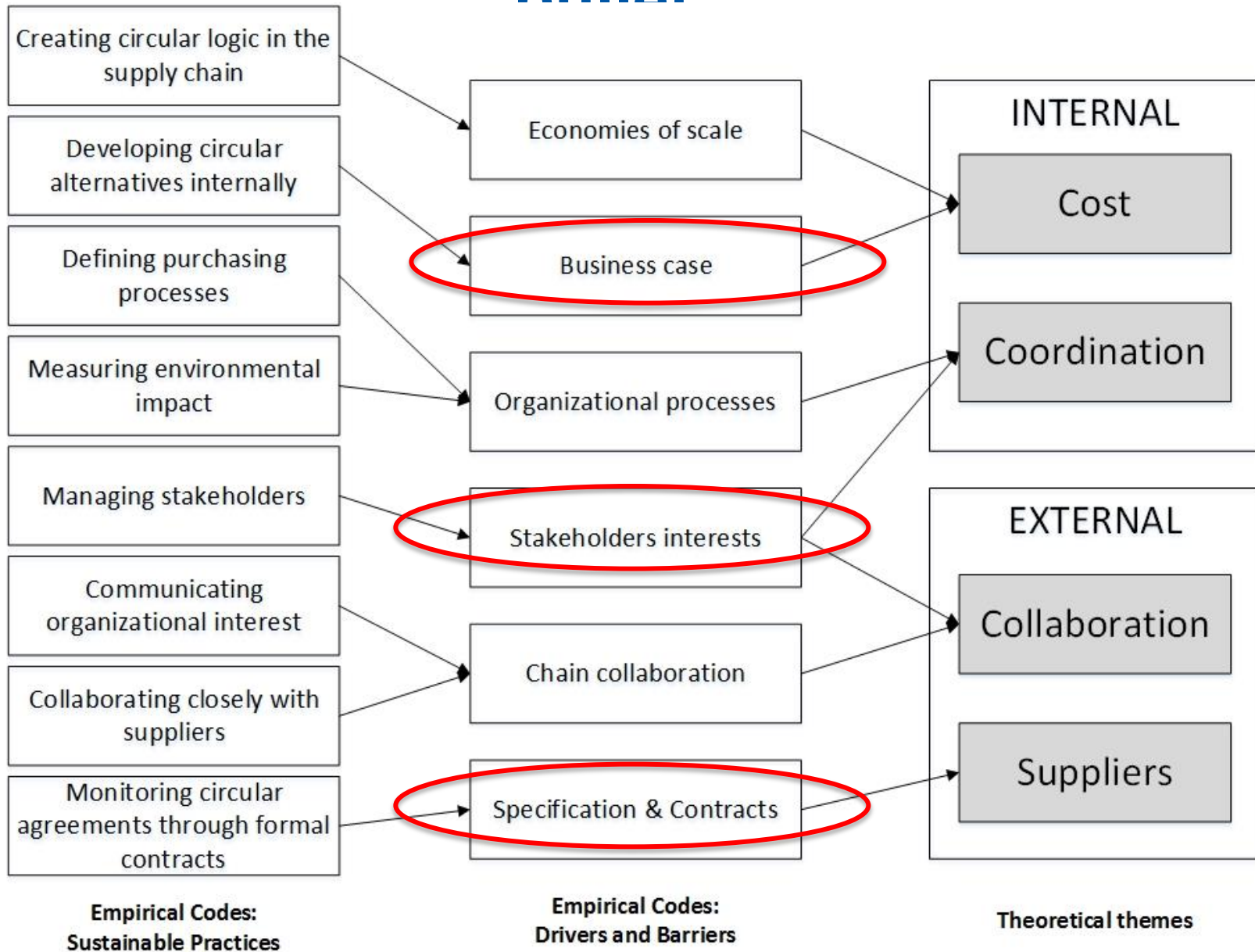

Leren van de GDCl pilots: Succesfactoren

- Zoek gezamenlijke belangen
- Transparantie
- Duidelijke doelen/ambities qua circulariteit
- Afspraken over risico's
- Leren door te doen/experimenteren (klein beginnen)

Leren van de GBCI pilots.

Drijfveren & knelpunten, geen “magic bullet”

Wanted: Ondernemende (circulaire) inkopers!

- Intrapreneurship gaat in essentie over ondernemerschap binnen organisaties; voor inkopers b.v. via gedrag gericht op leveren aan bijdrage aan strategische doelstellingen
- **Enkele gedragskenmerken “intrapreneurs”:**
 - Proactief
 - Innovatief
 - Kansen herkennen & benutten
 - Systemdenken
 - Netwerken/relatiemanagement
 - “Risk taking” (maar: wel ‘beheerst’!)
 - Intrinsieke motivatie

Tot slot: Een circulaire inkoopfunctie, een kwestie van willen & doen!

- **LIFE**: Leiderschap, Inspiratie, Focus, Enthousiasme
- Aansluiting op organisatiedoelstellingen cruciaal bij prioriteitstelling ('goede dingen doen')
- Vervolgens vanuit inkoop categorieën selecteren met grootste impact op gekozen prioriteiten (b.v. circulair inkopen)
- Implementatie (b.v. via 'intrapreneurship') & monitoring
"goede dingen goed doen"
- En dat samen met andere interne & externe stakeholders!

Bedankt/merci!

15.20 **Introductions sousgroupe** /10'

15.30 Identification **Obstacles** nouveaux/supplémentaires (post-its) /20'

15.50 Détermination **Top 3 Obstacles** /10' → réflexion + priorités

16.00 Brainstorm **Solutions/ex. Obstacles sélectionnés*** /45'

16.45 Préparation rapportage plénière (volontaire) /5' - [16.50 en salle]

* 'devoir' + évt. supplémentaires

15.20 **Kennismaking subgroep** /10'

15.30 Identificeren nieuwe aanvullende **Obstakels** (post-its) /20'

15.50 Bepaling **Top 3 Obstakels** /10' → reflectie + prioriteiten

16.00 Brainstorm **Oplossingen/vbn geselecteerde obstakels*** /45'

16.45 Voorbereiding terugrapportage (vrijwilliger) /5' - [16.50 in zaal]

* 'huiswerk' + evt. bijkomende

- **Suivez le site web de l'évènement**
www.circularprojects.brussels/?tribe_events=leconomie-circulaire-et-les-marches-publics-a-bruxelles&lang=fr
 - Le Rapport-synthèse de la consultation des parties prenantes et certaines présentations y seront publiés
 - Le Rapport final de l'étude sera rendu public d'ici la fin de l'année
- **Probable appel à candidats pour le lancement de projets pilotes de MP en Economie Circulaire**